استقامت

ڪاميابي جو راز آهي

19-December-2019

هفتيوار سنتن ڀري اجتماع ۾ ٿيڻ وارو

سُنّتن ڀريو بيان

(For Islamic Sisters)

هرمبلغ بيان ڪرڻ کان پهريان گهٽ ۾ گهٽ تي پيرا پڙهي

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰهِ رَبِّ الۡعٰلَمِيۡنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الۡمُرۡسَلِيۡنَ

اَمَّا بَعۡدُ فَاَعُوۡذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيۡطٰنِ الرَّجِيۡمِ ؕ بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ ؕ

استقامت ڪاميابي جو راز آهي

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيۡكَ يَا رَسُوۡلَ اللهِ وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصۡحٰبِكَ يَا حَبِيۡبَ اللهِ
اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيۡكَ يَا نَبِيَّ اللهِ وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصۡحٰبِكَ يَا نُوۡرَ اللهِ

دُرُود شريف جي فضيلت

حضورِ اڪرم، نورِ مجسم صَلَّى اللهُ عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جو فرمانِ رحمت نشان آهي: توهان پنهنجي مَجلسن کي مون تي دُرُودِ پاڪ پڙهي سينگاريو، ڇوته توهان جو مون تي دُرُود پڙهڻ بَروزِ قِيامت توهان جي لاءِ نُور ٿيندو. (جامع صغير، ص۲۸۰، حديث :۴۵۸۰)

صَلُّوۡا عَلَى الۡحَبِيۡب! صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ثواب حاصل ڪرڻ خاطر بيان ٻڌڻ کان پهريان سٺيون سٺيون نِيتون ڪري ونون ٿيون. فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ: ”نِيَّةُ الۡمُؤۡمِنِ خَيۡرٌ مِّنۡ عَمَلِهٖ“ يعني مسلمان جي نِيّت ان جي عمل کان بهتر آهي. (المعجم الكبير،سهل بن الساعدي...الخ ج 6، ص 185، الحديث: 5942)

ٻه مدني گُل: (1) بغير سٺي نيّت جي ڪنهن به نيڪ عمل جو ثواب ناهي ملندو. (2) جيتريون سٺيون نِيّتون وڌيڪ، اوترو ثواب به وڌيڪ.

بيان ٻڌڻ جون نِيّتون

۞ نگاهون جهڪائي پوري توجهه سان بيان ٻڌندس ۞ ٽيڪ لڳائي ويهڻ بدران علمِ دين جي تعظيم خاطر جيترو ٿي سگهيو ٻئي گوڏا وڇائي ويهندس ۞ ضرورت پوڻ تي ٻين اسلامي ڀينرن جي لاءِ سِرڪي جاءِ ڪشاده ڪندس ۞

ڏِکو وغيره لڳو تہ صبر ڪندَس، گھوري ڏسڻ ۽ اَٽڪڻ کان بچندَس ۞ صَلُّوا عَلَي الحَبِيب! اُذْکُرُاللّٰه , تُوبُوا اِلَي الله! وغيره بڌي ثواب ڪمائڻ ۽ صدا لڳائڻ واريءَ جي دِل جوئي جي لاءِ آهستہ آواز سان جواب ڏيندَس ۞ بيان کان پوءِ پاڻ اڳتي وڌي سلام، مصافحو ۽ انفرادي ڪوشش ڪندَس-دوران بيان موبائل جي غيرضروري استعمال کان بچندَس،نہ بيان ريڪارڊ ڪندَس نہ ئي ٻئي ڪنهن قسم جو آواز جو تہ ان جي اجازت ناهي،جيڪو ڪجھ ٻُڌندَس،ان کي بڌي ۽ سمجھي ڪري ان تي عمل ڪرڻ ۽ ان کي بعد ۾ ٻين تائين پهچائي نيڪي جي دعوت عام ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪندَس.

صَلُّوا عَلَی الْحَبِيب! صَلَّی اللهُ عَلٰی مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ڪاميابي اهڙي منزل آهي جنهن جي خواهش هر اسلامي ڀيڻ جي دل ۾ هوندي آهي، دُنياوي مُعاملا هجن يا آخرت جا مُعاملا، مطلب تہ! هر هڪ زندگي جي هر موڙ تي ڪامياب ٿيڻ چاهي ٿي ۽ اها سوچيندي آهي تہ ڪاميابي ان جا قدم چمي، ڪڏهن بہ نا ڪامي ان جو مقدر نہ بڻجي. ياد رکو! ڪنهن بہ مَقصد ۾ ڪاميابي جي لاءِ **اِستقامت** حاصل ڪرڻ ضروري آهي، اڄ جي بيان ۾ اسان **اِستقامت** ڇا آهي؟ ڪاميابي جي لاءِ **اِستقامت** ڇو ضروري آهي؟ **اِستقامت** حاصل ڪرڻ جا فائدا، قُرآنِ ڪريم ۽ حديث سڳورين ۾ **اِستقامت** حاصل ڪرڻ جا طريقا، الله وارن جي **اِستقامت** جا واقعا ۽ **اِستقامت** جي راهہ ۾ حائل ٿيڻ وارين رڪاوٽن بابت ٻڌنديون سين، الله پاڪ اسان کي سچو بيان سنين سنين نيتن ۽ مڪمل توجهہ سان ٻڌڻ نصيب فرمائي. اٰمِينْ بِجَاهِ النَّبِي الْاَمِينْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ

اچو! سڀ کان پهريان هڪ واقعو ٻڌون ٿيون، جيئن

هڪ جان ڇا، جي هجن ها هزارين

صحابي رسول، حضرت عبدُ الله بن حُذافہ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ کي غيرمسلم رومين

قيد ڪري پنهنجي بادشاھ اڳيان وٺي آيا تہ بادشاھ چيو: توهان پنهنجي دين کي ڇڏي ڏيو، مان توهان کي پنهنجي بادشاهت ۾ شريڪ ڪندس، پنهنجي ڌيءُ جو نڪاح توسان ڪندس، تہ حضرتِ عبداللّٰه بن حُذَافہ رضی اللہ عنہ جواب ڏنو: جيڪڏهن تون پنهنجي سڄي بادشاهت بہ مون کي ڏئي ڇڏين، تڏهن بہ مان اک ڇنڀ برابر پنهنجي دين کان نہ ڦرندس، تہ ان غير مسلم بادشاھ چيو: پوءِ توهان کي قتل ڪندس، حضرت عبد اللّٰه بن حُذَافہ رضی اللہ عنہ جواب ڏنو: اهو تو کي اختيار آهي، تہ بادشاھ جي حڪم تي تير اندازن پاڻ رضی اللہ عنہ جي هٿن، پيرن ۽ جسم تي تير وسائڻ شروع ڪري ڇڏيا ۽ هر هر اهو چوندو رهيو تہ اجا بہ مهلت اٿئي پنهنجي دين کي ڇڏي ڏيو، پر صَبرو اِستقلال جي پيڪر، حضرت عبدُاللّٰه بن حُذَافہ رضی اللہ عنہ فرمائيندا رهيا ڪڏهن بہ نہ. نيٺ بادشاھ حڪم ڏنو: ان کي سوليءَ تان لاهيو ۽ پتل جي ٻٽيل ديڳ ۾ تيل وجهي باھ تي رکيو وڃي، جڏهن ديڳ ۾ تيل ٽهڪڻ لڳو تہ بادشاھ هڪ مسلمان قيدي جي باري ۾ حڪم ڏنو تہ ان کي ٽهڪندڙ تيل ۾ وجهي ڇڏيو. تہ پاڻ رضی اللہ عنہ جي سامهون ان مسلمان قيدي کي ٽهڪندڙ تيل ۾ وڌو ويو جنهن سان گوشت سڙي ويو ۽ هڏيون تيل ۾ ترڻ لڳيون. ان کان پوءِ بادشاھ ٻيهر حضرت عبداللّٰه بن حُذَافہ رضی اللہ عنہ کي چيو: هاڻي اسان جو مذهب قبول ڪري وٺو، نہ تہ انهيءَ باھ جي ديڳ ۾ توکي بہ وجهي ساڙيو ويندو، پاڻ رضی اللہ عنہ وري پنهنجي ايماني جوش سان ڪم وٺي فرمايو: مان پنهنجي دين کي هرگز نہ ڇڏيندس. بادشاھ حڪم ڏنو: انهن کي هن ٽهڪندڙ تيل ۾ وجهي ڇڏيو،

جڏهن پاڻ رضی اللہ عنہ کي باھ جي ديڳ ۾ وجهڻ جي لاءِ ڪنيو ويو تہ پاڻ رضی اللہ عنہ جي اکين مان لڙڪ وهي رهيا هئا، بادشاھ اهو ڏسي چيو ”انهن کي مون وٽ آڻيو“. شايد باھ کي ڏسي هاڻي ان جا خيالات بدلجي وڃن ۽ منهنجي ڳالھ مڃي وٺي، پر بادشاھ جي اها تمنا ۽ سوچ بي فائده نڪتي. چوتہ پاڻ رضی اللہ عنہ فرمايائون: مان باھ جي ڊپ کان ناهيان روئي رهيو، بلڪ مان تہ ان ڪري روئي رهيو آهيان جو هاءِ! اڄ هڪ ئي جان آهي، جنهن کي راھ خُدا ۾ قُربان

ڪري رهيو آهيان، ڪاش جو منهنجي جسم جي هر هر حصي ۾ هڪ هڪ جان هجي ها ۽ اهي سڀئي جانيون مان راهِ خُدا ۾ هڪ هڪ ڪري قربان ڪيان ها.
(تفسير ابن کثير، پ۱۴، النحل،تحت الاية:۱۰۶، ۵۲۱/۴)

تِرے نام پر سر کو قربان کر کے ترے سر سے صدقہ اتارا کروں میں
یہ اِک جان کیا ہے اگر ہوں کروروں ترے نام پر سب کو وارا کروں میں

(سامانِ بخشش،ص۱۵۲)

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اوهان ٻڌو ته حضرت عبدُالله بن حُذَافہ رضی اللہ عنہ ايمان تي اِستقامت جو ڪيترو زبردست مظاهرو ڪيو، ٿورو سوچيو! جڏهن جسم تي تير وسايا پئي ويا، هٿ، پير ۽ جسم ڪي زخمن سان ڦٽيو پئي ويو، نگاهن جي اڳيان باهه تي ٽهڪندڙ تيل ۾ ڪنهن ڪي وڌو پئي ويو ته دنيا جو وڏي ڪان وڏو طاقتور انسان به شايد ثابت قدم نه رهي سگهي، پر قُربان وڃجي! حضرت عبدُالله بن حُذَافہ رضی اللہ عنہ جي اِستقامت تي جو جنهن ۾ ذري برابر به ڪا ڪمي نه آئي، نه انهن غير مسلمن جون ڌمڪيون ڪيس ڪي ڊيڄاري سگهيون، نه ئي قيد و بند جون تڪليفون ايمان ڪان ڦيرائي سگهيون. حق ۽ صَدَاقت جو پيڪر مصيبتن جي ڪارن ڪارن ڪڪرن ڪان بالڪل نه گهبرايو، خُدا ۽ مصطفٰي سان سچي محبت ڪرڻ واري سچي عاشق دنيا جي آفتن جي بلڪل به پرواهه نه ڪئي. بلڪ هن راهه ۾ پهچڻ واري هر مصيبت جو خوش دلي سان خير مقدم ڪيائون، دنيا جي مال ۽ حُسن و جمال جو لالچ به سندن جي استقامت ۾ ڪا ڪمي نه آڻي سگهيو جو پاڻ رضی اللہ عنہ اسلام جي خاطر دنياوي راحتن ڪي نوڪر هنئي ۽ بادشاهه ڪي عشق و محبّت سان ڀرپور اهڙو خوبصورت جواب ڏنائون جو **"هيءَ ته هڪ جان آهي جيڪڏهن منهنجي جسم جي هر هر حصي ۾ هڪ هڪ جان هجي ها ته به انهن ڪي راهه خدا ۾ قربان ڪيان ها"** جنهن ڪي ٻڌي بادشاهه به حيران ۽ پريشان ٿي ويو.

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اوهان ٻڌو ته انهن الله وارن ڪي دين ۽

ايمان تي ڪيتري **استقامت** حاصل هئي، تنهنڪري اسان کي به انهن ڪمن ۾ **استقامت** حاصل ڪرڻ گهرجي، جن ۾ الله پاڪ ۽ رسولِ ڪريمﷺ جي رِضا هجي، ❖ انهن ڪمن ۾ **استقامت** حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي جنهن ۾ دنيا ۽ آخرت جي ڀلائي هجي، ❖ **استقامت** انهن ڪمن ۾ حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي، جن ۾ دينِ اسلام جي سر بلندي هجي، ❖ **استقامت** انهن ڪمن ۾ حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي جو جنهن ۾ دُنيا ۾ اچڻ جو مقصد حاصل ٿي سگهي، ❖ اسان کي **استقامت** انهن ڪمن ۾ حاصل ڪرڻ گهرجي، جن ۾ مُلڪ و مِلّت جو فائدو هجي، ❖ **استقامت** انهن ڪمن ۾ حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي جيڪي سنّتن جي ڦهلائڻ جا سبب بڻجن. ❖ **استقامت** انهن ڪمن ۾ حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي جيڪي نيڪين ڏانهن ڪٺي وڃڻ وارا هجن، ❖ **استقامت** انهن ڪمن ۾ حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي جيڪي مسلمانن کي گناهن کان بچائڻ جو سبب بڻجن، ❖ **استقامت** انهن ڪمن ۾ حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي جيڪي اسان جي ايمان کي مضبوط ڪن، ڇوته

اها ئي **استقامت** حقيقت ۾ ڪاميابي جو راز آهي، اها ئي **استقامت** خوف ۽ غم ٻنهي کان رهائي جو وسيلو آهي، اها ئي **استقامت** جنت ۾ وڃي وڃڻ جو سبب آهي، اها ئي **استقامت** ايمان جو بنياد آهي، اها ئي **استقامت** اهڙي دولت آهي جنهن جي برڪت سان دنيا ۾ عزت ۽ شرف ۽ آخرت ۾ ڪاميابي نصيب ٿيندي آهي، اها ئي اِ**ستقامت** جنت ۾ داخلي جو وسيلو بڻجندي آهي.

الله ڪريم سيپاري 24 سوره حم اَلسَّجدَه جي آيت نمبر 30 ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

اِنَّ الَّذِیۡنَ قَالُوۡا رَبُّنَا اللّٰہُ ثُمَّ اسۡتَقَامُوۡا تَتَنَزَّلُ عَلَیۡہِمُ الۡمَلٰٓئِکَۃُ اَلَّا تَخَافُوۡا وَ لَا تَحۡزَنُوۡا وَ اَبۡشِرُوۡا بِالۡجَنَّۃِ الَّتِیۡ کُنۡتُمۡ تُوۡعَدُوۡنَ ﴿۳۰﴾ (پ۲۴، حم السجدة:۳۰)

ترجمو ڪنز الايمان: بيشڪ اهي جن چيو اسان جو رب الله آهي پوءِ ان تي قائم رهيا انهن تي ملائڪ لهندا آهن هي تہ نہ ڊڄو ۽ نہ غمگين ٿيو ۽ توهان کي خوشخبري هجي جنت جي جنهن جو توهان سان واعدو ڪيو ٿي ويو

تفسيرِصراطُ الجنان ۾ آهي: بيشڪ اهي ماڻهو جن الله پاڪ جي ربّ هئڻ جو ۽ ان جي وحدانيت جو اقرار ڪندي چيو تہ اسان جو ربّ صرف الله پاڪ آهي، پوءِ اهي ان اقرار ۽ ان جي تقاضائن تي ثابت قدم رهيا انهن تي الله پاڪ جي طرفان ملائڪ لهندا آهن ۽ انهن کي اها بشارت ڏيندي چوندا آهن تہ توهان آخرت ۾ پيش ايندڙ حالات کان نہ ڊڄو ۽ اهل و عيال وغيره مان جيڪو ڪجھ پوئتي ڇڏي آيا آهيو ان جو غم نہ ڪيو ۽ ان جنّت تي خوش ٿي وڃو جنهن جو توهان کان دنيا ۾ الله پاڪ جي رسولن جي مقدّس زبانن سان واعدو ڪيو ويندو هو. (تفسير صراط الجنان،پ۲۴،حم السجده،تحت الآية:۳۰،۸/۶۳۱)

اِستقامت دِین پر مجھ کو عطا فرمایئے اِستقامت دِین پر مجھ کو عطا فرمایئے
یَارَسولَ اللہ برائے آلِ یاسر یانبی! یَارَسولَ اللہ برائے آلِ یاسر یانبی!

صَلُّوۡا عَلَی الۡحَبِیۡب! صَلَّی اللّٰہُ عَلٰی مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! بيان ڪيل آيت سڳوري مان اِستقامت جي فضيلت ۽ اهميت معلوم ٿي، جوتہ استقامت ماڻڻ وارن ايمان وارن تي ربّ ڪريم جا ملائڪ نازل ٿيندا آهن، استقامت ماڻڻ واري اسلامي ڀيڻ ئي زندگي جي هر شعبي ۾ ترقي حاصل ڪندي آهي. استقامت ماڻڻ واري اسلامي

پيڻ ڪڏهن ناڪام ناهي ٿيندي. استقامت ماڻڻ واري اسلامي ڀيڻ پنهنجي مَحبوب شيءِ جي قرباني ڏيڻ ۾ بہ پوئتي ناهي رهندي. استقامت ماڻڻ واري اسلامي ڀيڻ پنهنجي پسنديده شين کي لٽائي بہ وفادار رهندي آهي، استقامت ماڻڻ واري اسلامي ڀيڻ حالات ڏسي گهٻرائيندي ناهي، استقامت ماڻڻ واري اسلامي ڀيڻ تڪليفن جي طوفانن ۾ وکوڙجي ڪِرندي ناهي. تنهنڪري اسان کي گهرجي تہ راهِ حق کي اپنائڻ ۽ ان تي ثابت قدم رهڻ جي ڪوشش ڪريون، ڇوتہ اها ئي ٻنهي جهانن ۾ ڪاميابي جو ذريعو آهي. اچو! استقامت جو ذهن ناهن لاءِ ان جي فضيلت جي متعلق ٻہ فرمانِ مصطفٰي ٻڌون ٿيون:

استقامت جون فضيلتون

ارشاد فرمايائون: توهان کان پوءِ صبر جو زمانو ايندو جيڪو شخص ان زماني ۾ دين سان مضبوطي سان چنبڙيل رهندو ان کي توهان مان پنجاهہ شهيدن جي برابر اجر ۽ ثواب ملندو. (كنزالعمال،كتاب الفتن والاهواء،باب الفتن والهرج، جزء٦،١١/٥٣، حديث:٣٠٨٤٨)

حضرت سفيان بن عبدالله رَضِیَ اللہُ عَنْہ کان روايت آهي: مون نبي رحمت، شفيع امّت صَلَّى اللہُ عَلَيۡهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ جي بارگاهہ ۾ عرض ڪيو: مون کي اسلام جي ڪا اهڙي جامع ڳالهہ ٻڌائي ڇڏيو جو پوءِ مون کي ڪنهن ٻي کان ان جي باري ۾ سوال ڪرڻ جي ضرورت نہ رهي. تہ نبي اڪرم، نورِمجسم صَلَّى اللہُ عَلَيۡهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: قُلْ آمَنْتُ بِاللّٰه ثُمَّ اسْتَقِمْ يعني چئو تہ مان الله تي ايمان آندو پوءِ ان تي ثابت قدم رهو. (مسلم، كتاب الايمان، باب جامع أوصاف الاسلام،ص٤٦، حديث:١٥٩)

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ”ايمان“ ۽ ”**استقامت**“ هڪ ئي حقيقت جون ٻہ مختلف تعبيرون آهن. ڇوتہ ايمان دعويٰ آهي تہ **استقامت** ان تي دليل آهي. ايمان ربّ ڪريم جي وحدانيت جو اقرار آهي تہ **استقامت** ان جو مظهر آهي. ايمان ربّ ڪريم جي بندگي جو نالو آهي تہ اِستقامت ان جي حقيقي تعبير. تنهنڪري اسان کي گهرجي تہ هر نيڪ ڪم ۾ **استقامت** حاصل ڪرڻ جي

ڪوشش ڪنديون رهون. اچو! **استقامت** جي تعريف ٻڌون ٿيون ته **استقامت** ڇاڪي ٿو چئجي:

استقامت جي تعريف

علامہ شريف جُرجانيرَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه فرمائن ٿا: گناهن کان بچندي نيڪ عملن جي پابندي ڪرڻ کي **استقامت** چيو ويندو آهي. (التعريفات للجرجاني،باب الالف،تحت اللفظ :الاستقامة، ص٢٠)

استقامت ڪرامت کان وڌيڪ آهي

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! يقيناً **استقامت** جي تعريف ۽ ان جي اهميت کي ٻڌي اسان جي دل ۾ به **استقامت** حاصل ڪرڻ جي تمنا پيدا ٿي هوندي، ڇوته **استقامت** هڪ اهڙو درجو آهي جنهن جي ذريعي مقصد ۾ ڪاميابي نصيب ٿيندي آهي، جنهن ڪم ۾ **استقامت** ناهي هوندي اهو ڪم ڪڏهن به مڪمل ناهي ٿيندو، **استقامت** نيڪين کي حاصل ڪرڻ جو هڪ بهترين ذريعو آهي، جيڪا اسلامي ڀيڻ پنهنجي ڪم ۾ **استقامت** اختيار ناهي ڪندي ان جي ڪوشش ضايع ٿي ويندي آهي ۽ ان جي محنت جو ان کي اهو ڦل ناهي ملندو جنهن جي ان کي تمنا ۽ خواهش هوندي آهي. جيڪا اسلامي ڀيڻ استقامت کان محروم هوندي آهي اها ڪڏهن به پنهنجي موجوده مقام کان اڳتي وڌي ناهي سگهندي. مشهور چوڻي آهي: اَلْاِسْتِقَامَةُ فَوْقَ الكرَامَة يعني **استقامت** ڪرامت کان وڌيڪ آهي.

حضرت اَبُوعلي جَوزجَانيرَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه فرمائن ٿا: اِستقامت اختيار ڪريو، ڪرامت جا طلب گار نہ ٻڻجو، ڇوته توهان جو نفس ڪرامت جي طلب ۾ آهي جڏهن تہ توهان جو ربّ توهان کان **استقامت** جو مطالبو ڪري ٿو. (رسالۂ قشيريه، باب الاستقامة، ص٢٤٠)

استقامت حاصل ڪرڻ جا طريقا

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ڪيئي اسلامي ڀينرون اها شڪايت ڪنديون نظر ايندي يون آهن تہ اسان عمل تہ شروع ڪنديون آهيون پر ان ۾ **استقامت** حاصل ناهي ٿيندي، مثال طور ڪا اسلامي ڀيڻ نمازن جي پابندي تي **استقامت**

حاصل ڪرڻ چاهي ٿي پر ڪجھ ڏينهن ڪان پوءِ سستي ٿي ويندي آهي. ڪا اسلامي ڀيڻ تلاوتِ قرآن تي استقامت حاصل ڪرڻ چاهي ٿي پر ڪجھ ڏينهن ڪان پوءِ پابندي نصيب ناهي ٿيندي. اچو! هنن ڪمن تي **استقامت** حاصل ڪرڻ جا طريقا ٻڌون ٿيون.

(1) سچي نيت

ڪنهن بہ نيڪ عمل تي **استقامت** جي لاءِ سڀ ڪان پهريان **استقامت** جي سچي نيت يعني دل ۾ **استقامت** حاصل ڪرڻ جو پختو ارادو هئڻ نهايت ضروري آهي جڏهن **استقامت** جي پڪي نيت هوندي ۽ ان لاءِ ڪوشش بہ ڪبي تہ خدا پاڪ چاهيو تہ اها عظيم دولت ضرور حاصل ٿيندي.

(2) بارگاهِ الٰهي ۾ دعا

هرهر استقامت جي دعا گهرڻ سان بہ **استقامت** جي بهترين دولت نصيب ٿي سگهي ٿي. تنهنڪري هرهر پنهنجي رب ڪريم جي حضور دعا ڪيو ۽ گڙگڙايو تہ مالڪ ۽ موليٰ پنهنجي فضل سان نيڪ ڪمن تي **استقامت** عطا فرمائي ياد رکو! حديثِ پاڪ ۾ دعا مؤمن جو هٿيار قرار ڏنو ويو آهي تنهنڪري هن هٿيار کي استعمال ڪيو ۽ **استقامت** جي خيرات پنهنجي رب ڪريم ڪان هرهر پوري خلوص ۽ سچي نيت سان گهرو،

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد

(3) ميانہ روي اختيار ڪريون

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ڪنهن بہ مقصد ۾ **استقامت** حاصل ڪرڻ لاءِ ضروري آهي تہ جنهن عمل کي شروع ڪريو ان ۾ ابتداءً جلدي نہ ڪريو بلڪ ان ۾ ميانہ روي اختيار ڪريو، پوءِ آهستہ آهستہ ان ۾ اضافو ڪنديون وڃو، ڇوتہ جلدباز انسان تمام جلد ئي همت هاري ويهندو آهي، جنهن جي

ڪري ان ڪم ۾ **استقامت** حاصل ناهي ٿيندي، تنهنڪري اوهان جيڪڏهن **استقامت** حاصل ڪرڻ چاهيو ٿيون ته ان ڪم ۾ ميانه روي اختيار ڪريو، مثال طور ڪو اسلامي ڀيڻ روزانو تلاوتِ قرآن ڪرڻ تي **استقامت** حاصل ڪرڻ چاهي ٿي ته ان کي گهرجي ته شروع ۾ هڪ، ٻه رڪوع جي تلاوت جي عادت بڻائي پوءِ انهيءَ تي عمل ڪندي رهي، جڏهن ڏسي ته هاڻي منهنجو اهو معمول بڻجي چڪو آهي ته مزيد هڪ رڪوع جو اضافو ڪري ۽ روزانو ڪجهه نه ڪجهه وڌائيندي وڃي ته هن طرح استقامت ماڻڻ ۾ ڪاميابي حاصل ٿي ويندي ۽ تلاوت قرآن ڪريم جي عادت بڻجي ويندي. اهڙي طرح ٻِن ڪمن تي **استقامت** حاصل ڪري سگهجي ٿي. ياد رهي ته هي تفصيل نفلي عبادتن جي لاءِ آهي، جيسيتائين تعلق فرض ۽ واجب عبادت جو آهي ته اهي شرائط سان لاڳاپيل آهن ته جڏهن شرط ڏنا ويا ته اهي انهيءَ وقت ڪان **استقامت** سان ادا ڪيا ويندا. مثلاً نماز فرض ٿيندي ئي ان تي استقامت حاصل ڪرڻ ضروري ٿيندو، ائين ناهي ته پهريان هڪ ٻه نمازن جي عادت بڻجي وڃي ته پوءِ آهسته آهسته وڌندو وڃي. الله پاڪ اسان کي تمام نيڪ ڪمن تي **استقامت** عطا فرمائي.

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ عَلٰی مُحَمَّد

(4) بزرگن جي سيرت تي عمل ڪريون

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! نيڪ عملن تي **استقامت** حاصل ڪرڻ جي طريقن مان هڪ طريقو اهو ٻه آهي ته بزرگن جي دِين ۽ نيڪ ڪمن تي **استقامت** جي واقعن جو مطالعو ڪيو وڃي. اسان ڏسون ٿيون ته صحابه ڪرام ۽ بزرگانِ دين طرح طرح جون تڪليفون ۽ مصيبتون برداشت ڪرڻ جي باوجود ٻه ايمان تي ثابت قدم رهيا، انهن مقدّس هستين کي اسلام قبول ڪرڻ جي ڪري طرح طرح جون اذيتون پهچايون ويون، ڪڏهن جسم تي

ڪوڙا هنيا ويا تہ ڪڏهن ڪيئي ڪيئي ڏينهن تائين بکايل رکيو ويندو هو، ڪڏهن تہ تپندڙ واريءَ تي ليٽائي جسم تي وزني پٿر رکيا ويندا هئا تہ ڪڏهن پيرن ۾ زنجيرون وڌيون وينديون هيون، ڪڏهن ڳچيءَ ۾ رسي وجهي ڇڪيو ويندو هو تہ ڪڏهن پيرن کان ٽُڏا هنيا ويندا هئا، ڪڏهن سوليءَ تي چاڙهيو ويندو هو تہ ڪڏهن ٽهڪندڙ تيل ۾ وڌو ويندو هو، پر پوءِ بہ اهي الله وارا ايمان ۽ محبّتِ رسول ۾ ثابت قدم رهيا.

سفيد زخمن جا نشان

اچو! استقامتِ دين جي درد ڀري داستان ٻڌون ٿيون: جيئن منقول آهي تہ هڪ ڀيري اَمِيرُالمُؤمِنِين حضرت عمر رَضِیَ اللهُ عَنْہ جي نظر حضرتِ خَباب رَضِیَ اللهُ عَنْہ جي پني تي پئي، پاڻ ڏٺائون تہ سڄي پنيءَ تي سفيد سفيد زخمن جا نشان آهن. تہ حضرت عمر رَضِیَ اللهُ عَنْہ پڇيو: اي خباب! اهي توهان جي پني تي زخمن جا نشان ڇا جا آهن؟ تہ پاڻ رَضِیَ اللهُ عَنْہ جواب ڏنائون: اي اَمِيرُالمَومِنِين اوهان ڪي انهن زخمن جي کهڙي خبر؟ هي ان وقت جو داستان آهي جڏهن اوهان اگهاڙي تلوار کڻي حضور رحمة للعالمين صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ کي شهيد ڪرڻ لاءِ ڊڪندا وتندا هئا. ان وقت اسان محبّتِ رسول جو ڏيئو پنهنجي دل ۾ ٻاريو هو ۽ مسلمان ٿياسين. ان وقت غير مسلمن مون کي باھ جي ٻرندڙ ڪوئلن تي پنيءَ ڀر ليٽائي ڇڏيو، منهنجي پني تان ايتري چربي ڳري جو ڪوئلا وسامي ويا ۽ مان ڪلاڪن جا ڪلاڪ بيهوش رهيس، پر ربّ ڪريم جو قسم! جڏهن مون کي هوش آيو تہ سڀ کان پهريان زبان مان ڪلمو "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ الله" نڪتو. اَمِيرُ المَومِنِين حضرت عمر رَضِیَ اللهُ عَنْہ روئڻهارڪو ٿي فرمايائون: اي خباب! قميص مٿي ڪريو! مان توهان جي ان پنيءَ جي زيارت ڪندس. اها پني ڪيتري مبارڪ ۽ مقدّس آهي جيڪا محبّتِ رسول صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جي ڪري باھ ۾ ساڙي وئي آهي. (الطبقات لابن سعد،رقم۴۳،خباب بن الارت، ۱۲۳/۳ماخوذا)

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ٿورو سوچيو! صحابہ ڪرام عَلَيهِمُ الرِّضوَان

اسلام جي سَربُلندي لاءِ ڪهڙيون ڪهڙيون قربانيون ڏنيون، طرح طرح جي تڪليفن کي برداشت ڪيو، پر پوءِ بہ انهن جي صبر و **استقامت** ۾ ڪا ڪمي نہ آئي، اهو ئي سبب آهي جو صَديون گُذرڻ باوجود بہ انهن جي عظيم قُربانين ۽ ايمان تي ثابت قدمي جا چرچا اڄ بہ هر پاسي گونجي رهيا آهن. تنهنڪري اسان کي بہ گهرجي تہ اسان صرف ڳالهيون ڪرڻ، فارغ ويهڻ، فُضوليات ۾ وقت وڃائڻ ۽ حِيلا بهانا ناهڻ جي بدران عملي طور تي انهن الله وارن جي نقشِ قدم تي هلون.

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! سوچو ۽ دين جي ڪمن ۾ **استقامت** حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪريو.

ياد رکو! تاريخ شاهد آهي تہ جن ماڻهن نيڪ عملن تي **استقامت** حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي تہ الله پاڪ انهن کي اهڙو مقام ۽ مرتبو عطا فرمايو جو ڪنهن کي صحابي هئڻ جو مقام ۽ مرتبو نصيب ٿيو تہ ڪنهن کي تابعين ۾ سڀ کان افضل هئڻ جو مقام مليو. ڪنهن کي تمام اوليائن جي سرداري نصيب ٿي تہ ڪنهن کي پنهنجي وقت جو مجدّد ٿيڻ جو منصب نصيب ٿيو. ڪنهن کي وقت جي امام ٿيڻ جو منصب مليو، تہ ڪنهن کي محدّث ٿيڻ جو منصب نصيب ٿيو ۽ قيامت تائين ايندڙن جي دلين ۾ انهن جي محبّت بيدار رهندي، اچو! الله وارن جي استقامت جا ڪجھ مختصر واقعا ٻڌون ٿيون: جيئن

اَمِيرُالمومِنِين حضرتِ عثمانِ غني رَضِیَ اللهُ عَنْه **تلاوتِ قرآن تي اهڙي استقامت حاصل ڪئي جو مڪمل قرآنِ ڪريم هڪ رڪعت ۾ پڙهندا هئا.** (المستطرف،۱/۳۴)

امامِ اعظم رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه **گهٽ ڳالهائڻ تي اهڙي استقامت حاصل ڪئي جو ڪڏهن دشمن جي بہ غيبت نہ ڪئي.** (تاريخ بغداد،الرقم۷۲۹۷،النعمان بن ثابت ابوحنيفة ، ۱۳/۳۶۱)

غوثِ پاڪ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه **نيڪ عملن تي اهڙي استقامت حاصل ڪئي جو** 40

سال تائين عشاء جي وضو سان فجر جي نماز ادا فرمائي. جڏهن ٻه پاڻ رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه بي وضو ٿيندا هئا تہ انهيءَ وقت وضو ڪري (2) رڪعت نماز نفل پڙهي وٺندا هئا. (بهجة الاسرار،ذکرطريقه،ص۱۶۴)

حضرت اسوَد بن يزيد رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه هرروز هڪ هزار(1000) رڪعتون نفل پڙهندا هئا. بيهڻ کان عاجز ٿي ويندا ها تہ ويهي پڙهندا ها.

حضرت ڪهمس بن الحسن رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه روزانو هڪ هزار(1000) رڪعتون نفل پڙهندا ها ۽ پوءِ عاجزي ڪندي پنهنجي نفس کي مخاطب ڪندي فرمائيندا ها: اي برائين جي پاڙ اٿ! جڏهن پاڻ رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه ضعيف ٿي ويا تہ پنج سؤ(500) رڪعتن کان وڌيڪ نہ پڙهي سگهندا ها تہ روئندا ۽ فرمائيندا ها؛ تہ افسوس منهنجو عمل اڌورو ٿي ويو.

حضرت سيدنا امام احمد بن حنبل رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه شبِ بيداري ۽ گريہ و زاري ڪندا هئا، روزانو 300 رڪعتون پڙهندا ها، پاڻ رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه 5 حج ڪيا جنهن ۾ 3 حج پيدل بہ ڪيائين.

حضرت اسوَد بن يزيد رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه علمي مشغوليتن جي باوجود روزانو700 رڪعتون پڙهندا هئا ۽ لڳاتار روزا رکندا هئا. ايسيتائين جو روزي ۽ عبادت جي ڪثرت ۽ شب بيداري جي مشقتن جي ڪري پاڻ رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه جي بدن جو رنگ ڦڪو ۽ وري سائو ٿي ويو.

حضرت ابو قلابہ، حضرت عبدالملڪ رقّاشي رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡهما روزانو چار سؤ(400) نفل ادا ڪندا هئا.

حضرت بلال بن سعد بن تميم اشعري رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه روزانو هڪ هزار(1000) نفل پڙهندا هئا.

حضرت ثابت بن اسلم بناني رَحۡمَةُ اللهِ عَلَيۡه جي پنجاهہ(50) سالن تائين ڪڏهن

تهجد جي نماز قضا ڪانه ٿئي. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه سڄي رات نفل پڙهندا ها ۽ صبح روئي روئي اها دعا فرمائيندا ها تہ اي الله پاڪ جيڪڏهن تون پنهنجي ڪنهن ٻانهي کي قبر ۾ نماز پڙهڻ جي اجازت ڏئين تہ مونکي ضرور اجازت ڏجانءِ تہ مان پنهنجي قبر ۾ نماز پڙهندو رهان. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه سڄي رات نفل پڙهڻ کان علاوه روزانو سڄو قرآن پاڪ ختم ڪندا ها ۽ هميشه روزيدار رهندا ها.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اسان **استقامت** جي حوالي سان بيان ٻڌي رهيون هيون سين، جهڙي طرح اسان جا بزرگ سڳورا راهِ خدا ۾ پيش ايندڙ مصيبتن ۽ تڪليفن جي باوجود صبر ۽ استقامت جا پيڪر بڻيل رهيا، اهڙي طرح صحابيات ۽ خواتينِ اسلام بہ هن راهہ ۾ ڪيئي اذيتن کي برداشت ڪيو، پنهنجو گهر لُٽائي ڇڏيو، رت جي رشتن کي خوشي خوشي موت جي حوالي ڪري ڇڏيو، پنهنجي اباڻي سرزمين کي ڇڏي پري وڃي ڪٽي رهڻو پيو تہ رهيا پر تڏهن بہ انهن جا حَوصَلا ڪڏهن پَست نہ ٿيا، انهن کي تتل وارِيءَ تي ليٽايو ويو، ٽهڪندڙ ڪوئلن تي وڇايو ويو، لوهي لِباس پارائي سج جي گرمي ذريعي تڙپايو ويو، انهن جي ٻارن ۽ گهروارن کي نظرن جي سامهون سولي تي لٽڪايو ويو، پر پوءِ بہ انهن جي استقامت ۾ ڪو فرق نہ آيو، اچو! ترغيب جي لاءِ هڪ واقعو ٻڌون ٿيون: جيئن

حضرتِ سُمَيّہ جي استقامت

مڪتبةُ المدينہ جي رسالي "صحابیات اوردِین کی خاطر قربانیاں" جي صفحي 2 تي آهي: رسولِ اَڪرم، شاہِ بني آدم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جڏهن حضرتِ سُمَيہ** رَضِيَ اللهُ عَنْهَا کي پنهنجي پٽ حضرتِ عمّار رَضِيَ اللهُ عَنْه ۽ مڙس حضرتِ ياسِر رَضِيَ اللهُ عَنْه سميت مڪي پاڪ جي تتل وارِيءَ تي ايذاء ڏيندي ڏسندا ها تہ فرمائيندا ها: صَبْرًا يا آلَ ياسِرِ يعني اي آلِ ياسِر! صبر ڪريو! مَوْعِدُكُمُ الْجَنَّة توهان جي لاءِ جنّت جو واعدو آهي. مڪي وارن خاص ڪري اسلام جي دشمن ابوجهل ڪهڙو سِتَم هو

جيڪو انھن تي نہ ڪيو، ان کي بس ھن ڳالھ کان سمجھي وٺو جو پاڻ رَضِیَ اللہُ عَنْھا کي لوھي جي زِرہ پارائي سَخت اُس ۾ بيھاريو ويندو ھو. (الاصابہ،رقم١١٣۴٢، سميہ بنت خباط،٨ / ٢٠٩۔ اسد الغابہ،رقم٧٠١۴،سميہ ام عمار،١۶٧/٧، ماخوذا)

اِستقامت دِین پر مجھ کو عطا فرمایئے
یَارَسولَ اللہ برائے آلِ یاسِر یانبی!

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ٿورو تَصَوُّر ڪريو! عَرب ۾ سج جي تمام گھڻي تَپِش ۽ وري لوھ جي لِباس ۾ حضرتِ سُمَيہ رَضِیَ اللہُ عَنْھَا جو ڪھڙو حال ھوندو، پر قُربان وڃجي! اسلام جي ھن پھرين شھيدہ جي عَظَمَت ۽ اِستِقَامَت تي! سندن جي دل ۾ اللہ ۽ ان جي رسول صَلَّی اللہُ عَلَیۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جي مَحَبَّت ان طرح گھر ڪري چڪي ھئي جو ايتري سَخت تڪليفن جي باوُجود پاڻ رَضِیَ اللہُ عَنْھَا اسلام جو دامَن نہ ڇڏيو، بلڪ ڄمي انھن مُشڪل حالتن جو مُقَابَلو ڪيو، پاڻ رَضِیَ اللہُ عَنْھَا جي ان صَبر ۽ اِستِقَامَت ۾ اسان لاءِ درس آھي.

پر افسوس! اڄوڪي دور ۾ اسان ننڍين ننڍين تڪليفن ۽ پريشانين جي ڪري دلبرداشتہ ٿي نيڪ عملن ۾ ثابت قدم نہ رھنديون آھيون، ڪڏھن فرض ۽ واجبات ۾ سستي ڪنديون آھيون تہ ڪڏھن ڪنھن جي ڳالھ ٻڌي نيڪي جي دعوت ڏيڻ جھڙي عظيم نيڪي کي ڇڏي ڏينديون آھيون، ڪڏھن رشتيدارن ۽ سَھيلين جي ڳالھين جي ڪري تلاوتِ قرآن جي عادت ڇڏي ڏينديون آھيون تہ ڪڏھن گھر وارن جي ڳالھين سان دل ننڍو ڪري سنتن کان پري ٿي وينديون آھيون، مطلب تہ في زمانہ! سھيلين، گھروارن ۽ ٻين رشتيدارن جي ڳالھين جي ڪري اسان جي ھمت ٽٽي ويندي آھي، اسان نيڪ عملن ۽ سنتن کي ڇڏيندي نظر اينديون آھيون. اي ڪاش جو اسان کي نيڪ عملن تي استقامت حاصل ٿي وڃي. اچو! گڏجي دعا ڪريون ٿيون:

عبادت میں گزرے مِری زندگانی کرم ہو کرم یا خُدا یا الٰہی!

(وسائلِ بخشش مُرمَّم،ص١٠۵)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب!   صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اسان حضرت **سُمَيہ** رَضِيَ اللهُ عَنْهَا جي ايمان تي استقامت جو واقعو ٻڌو جنهن سان اسان جو بہ نيڪ عملن تي استقامت، راهہ خدا ۾ ايندڙ آزمائشن، مصيبتن ۽ تڪليفن جي باجود صبرو استقامت تي قائم رهڻ ۽ ايمان تي ثابت قدم رهڻ جو ذهن بڻيو هوندو پر اسان ڪجهہ ڏينهن نيڪ عمل ڪري وري پري ٿي وينديون آهيون، اسان کي انهن عملن تي استقامت حاصل ناهي ٿيندي، آخر اهي ڪهڙيون شيون آهن جيڪي هن راهہ ۾ رڪاوٽون آهن، اچو! انهن شين جي باري ۾ ٻڌون ٿيون.

استقامت جي راهہ ۾ رڪاوٽون

ياد رکو! ائين تہ ايمان ۽ عمل تي ثابت قدمي(استقامت) سان رڪاوٽ بڻجڻ واريون ڪيئي شيون آهن. مثال طور (1) علمِ دين جو نہ هئڻ. (2) زبان جي حفاظت نہ ڪرڻ. (3) گناهن جي ذريعي پنهنجي جانن تي ظلم ڪرڻ. (4) بري سهيلين جي صحبت اختيار ڪرڻ. (5) نفساني خواهشن جي لذت حاصل ڪرڻ جي حرص ٿيڻ. (6) مصيبتن ۽ تڪليفن ۽ آزمائشن تي صبر نہ ڪرڻ. (7) الله پاڪ جي رحمت کان مايوس ٿيڻ. (8) ڊگهيون اميدون رکڻ. (9) ۽ استقامت جي راهہ ۾ سڀ کان وڏي رڪاوٽ دنياوي محبّت آهي. (تفسير صراط الجنان ،پ١٢،هود،تحت الآية:١١٢،۴/٥٠٦ بتغير)

ڇوتہ دنيا جي محبت ۾ گرفتار ٿي انسان آخرت کي وساري ڇڏيندو آهي، دنيا جي محبت ۾ انسان گناهن جي دلدل ۾ ڪرندو ويندو آهي، دنيا جي محبت ۾ مبتلا ٿي انسان حلال ۽ حرام ۾ تميز ڪرڻ ڇڏي ڏيندو آهي، دنيا جي مَحَبَّت ۽ ان جي فريب ۾ اچي انسان پنهنجي ربّ ڪريم جي نافرماني ڪندو آهي، دنيا جي محبت تمام گناهن جو بنياد آهي، جيڪا اسلامي ڀيڻ دنيا جي محبّت ۾ مبتلا ٿي ويندي آهي اها پنهنجي آخرت کي وساري ڇڏيندي آهي، اچو!

پنهنجي دل ۾ دنيا کان بي رغبتي وڌائڻ، نيڪ عملن تي استقامت جو جذبو وڌائڻ ۽ پنهنجي دل ۾ فڪرِ آخرت جو جذبو اُجاگر ڪرڻ جي لاءِ ٻه(2) فرمانِ مُصطفيٰ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ٻڌو ۽ نَصيحت ۽ عبرت حاصل ڪريو، جيئن

دنيا کان بي رغبتي جون فضيلتون

ارشاد فرمايائون: جيڪو شخص هميشہ دنيا جي فڪر ۾ مبتلا رهندو (۽ دِين جي پروا نہ ڪندو) تہ الله پاڪ ان جا سمورا ڪم پريشان ڪندو ۽ ان جي مُفلسي هميشہ ان جي اڳيان رهندي ۽ ان کي دُنيا ايتري ئي ملندي جيتري ان جي تقدير ۾ لکيل آهي ۽ جنهن جي نِيت آخرت ڏانهن هوندي تہ الله ڪريم ان جي دل جمعي لاءِ ان جا سمورا ڪم دُرُست ڪندو ۽ ان جي دل ۾ دنيا جي بي پروائي وجهندو ۽ دنيا ان وٽ خودبخود ايندي. (ابن ماجه، كتاب الزهد، باب الهم بالدنيا، ۴/۴۲۴، الحديث: ۴۱۰۵)

ارشاد فرمايائون: جنهن پنهنجي دنيا کان مَحَبَّت ڪئي، ان پنهنجي آخرت کي نُقصان پهچايو ۽ جنهن پنهنجي آخرت سان مَحَبَّت ڪئي ان پنهنجي دُنيا کي نُقصان پهچايو، پوءِ توهان فَنا ٿيڻ واري (دنيا) تي باقي رهڻ واري (آخرت) کي ترجيح ڏيو. (مسند امام احمد، مسند الكوفيين، حديث ابي موسي الاشعري، ۷/۱۶۵، الحديث: ۱۹۷۱۷)

بيان ڪيل حديثِ پاڪ جي حوالي سان حڪيمُ الامت مفتي احمد يار خان نعيمي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: هن فرمان مبارڪ مان معلوم ٿيو تہ دُنيا ۽ آخرت ٻنهي جي مَحَبَّت هڪ دل ۾ گڏ نٿي ٿي سگهي، دنيا آخرت جو ضِد آهي. امام غزالي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: علم عقل ۽ ايمان جو سڀ کان گهٽ درجو اهو آهي تہ انسان سمجهي وٺي تہ دنيا فاني آهي ۽ آخرت باقي رهڻ واري، ان جو نتيجو هي آهي تہ دُنيا ۾ رهي آخرت جي تياري ڪري، دنيا ۾ مشغول نہ ٿي وڃي. (مرآة المناجيح،۷/۱۸)

دل مرا دُنیا پہ شَیدا ہوگیا اے مِرے اللہ یہ کیا ہوگیا
کچھ مرے بچنے کی صُورت کیجئے اب تو جو ہونا تھا مولیٰ ہوگیا
(ذوق نعت،ص٣٥)

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیب! صَلَّی اللّٰہُ عَلٰی مُحَمَّد

مدني ماحول ڪان وابسته ٿي وڃو

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! دُنيا جي محبت ڪان پيڇو ڇڏائڻ، فڪرِ آخرت جو ذهن بنائڻ ۽ نيڪين تي استقامت جي لاءِ سٺي ماحول جو هئڻ نهايت ضروري آهي. اَلْحَمْدُ لِلّٰه! دعوتِ اسلامي جو مدني ماحول ٻين ڪيئي گناهن سميت دنيا جي محبت دل مان ڪڍڻ ۽ نيڪين تي ثابت قدم رهڻ جو ذهن ڏيندو آهي، اوهان به هن مدني ماحول سان هر دم وابسته رهو، دعوت اسلامي جي هفتيوار سنّتن ڀري اجتماع ۾ شرڪت جي عادت بڻايو، ۽ غورو فڪر ڪرڻ جي طريقن تي عمل ڪري پنهنجي دنيا و آخرت کي سنواريو.

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیب! صَلَّی اللّٰہُ عَلٰی مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! بيان کي ختم ڪندي سنّت جي فضيلت ۽ ڪجھ سنّتون ۽ آداب بيان ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪيان ٿي، تاجدار رسالت، شهنشاهِ نُبُوَّت، مصطفيٰ جانِ رحمت صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جو فرمان جنّت نشان آهي: جنهن منهنجي سنّت سان محبت ڪئي ان مون سان محبت ڪئي ۽ جنهن مون سان محبت ڪئي اهو جنّت ۾ مون سان گڏ هوندو. [1]

قناعت بابت ڪجھ مدني گل ۽ قناعت اپنائڻ جا طريقا

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اچو! قناعت جي باري ۾ ڪجھ نڪتا ٻڌڻ جي سعادت حاصل ڪريون ٿيون. پهريان 2 فرمانِ مُصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ملاحظ

[1]...مشکاۃ الصابیح،کتاب الایمان،باب الاعتصام بالکتاب والسنۃ،۹۷/۱،حدیث:۱۷۵

ڪريو: (1) فرمايائون: قناعت ڪڏهن نہ خَتم ٿيڻ وارو خزانو آهي. (الزهد للبيهقي،الجزء الاول من كتاب...الخ،ص٨٨،حديث:١٠٤) (2) ارشاد فرمايائون: بيشڪ ڪامياب ٿي ويو اهو شخص جيڪو اِسلام ڪٺِي آيو ۽ ان کي بَقَدرِ ڪفايت رِزق ڏنو ويو ۽ الله پاڪ ان کي جيڪو ڪجهہ ڏنو ان تي قناعت بہ عطا فرمائي. (مسلم، كتاب الزكاة، باب في الكفاف والقناعة، ص٤٠٦، حديث:٢٤٢٦) ❖ انسان کي جيڪو ڪجهہ الله پاڪ جي طرفان ملي وڃي ان تي راضي ٿي زندگي گذاريندي حرص ۽ لالچ کي ڇڏي ڏيڻ کي قناعت چوندا آهن. (جنتي زيور،ص١٣٦بتغير قليل) ❖ روزمرّه اِستِعمال ٿيڻ وارين شين جي نہ هئڻ تي بہ راضي رهڻ قناعت آهي. (التعريفات للجرجاني،باب القاف،تحت اللفظ: القناعة،ص١٢٦) ❖ لالچ نهايت ئي بُري خَصْلَت ۽ نِهايت خراب عادت آهي، الله پاڪ جي طرفان ٻانهي کي جيڪو رِزق ۽ نعمت ۽ مال ۽ دَولت يا جاه (يعني عزّت) ۽ مَرتَبو مليو آهي، ان تي راضي ٿي قناعت ڪرڻ گهرجي. (جنتي زيور،١١٠ملخصا) ❖ بلعم بن باعوراء جيڪو تمام وڏو عالم ۽ مستجاب الدعوات هو، حرص ۽ لالچ ان کي دنيا ۽ آخرت ۾ تباهہ ۽ برباد ڪري ڇڏيو. (ملفوظاتِ اعلىٰ حضرت، ص٣٦٧ ماخوذا) ❖ الله پاڪ فرمائي ٿو: اهو شخص منهنجي ويجهو سڀ کان وڌيڪ مالدار آهي جيڪو منهنجي ڏنل شيء تي سڀ کان وڌيڪ قناعت ڪرڻ وارو آهي. (ابنِ عساكر ،رقم ٧٧٤٠، موسي بن عمران ،٦١/ ١٣٩ ملخصا)

❖ قناعت اپنائڻ لاءِ احاديثِ ۽ بزرگانِ دين جي اقوالن جو مطالعو ڪيو. ❖ الله پاڪ تي مضبوط يقين رکو ۽ هن ڳالهہ کي دل ۾ سمائي ڇڏيو تہ منهنجو سمورو حال الله پاڪ ڄاڻي ٿو. ❖ آخرت جي حساب کان پاڻ کي ڊيڄاريو ۽ پنهنجي تنگ حالت کي آخرت لاءِ بهتر بنائڻ جي ارادي سان صبر اختيار ڪيو. ❖ اهڙن ماڻهن جي صحبت اختيار ڪيو جيڪي قناعت پسند هجن ۽ هرحال ۾ الله پاڪ جو شڪر ادا ڪرڻ وارا هجن. ❖ مال ۽ دولت جي حرص ختم ڪيو، هن لاءِ دنيا جي فنا ٿيڻ ۽ آخرت ۾ هميشه باقي رهڻ وارين نعمتن جي ملڻ کي ذهن ۾ رکو. ❖ الله پاڪ سان دعا بہ ڪيو تہ هرحال ۾ خوش رهڻ ۽ صبر ۽ شڪر ڪرڻ جي توفيق عطا فرمائي.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد

طرح طرح جون هزارين سنتون سکڻ جي لاءِ **مڪتبة المدينہ** جي شايع ٿيل ڪتاب 312 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”**بهار شريعت**“ حصو 16 ۽ 120 صفحن جو ڪتاب ”**سنتيں اور آداب**“ هديو ڏئي حاصل ڪيو ۽ پڙهو.

ايندڙ هفتيوار اجتماع جي بيان جون جهلڪيون

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اِنْ شَآءَالله **آئنده هفتي جي بَيان جو موضوع هوندو:** ”**صفائي جي اهميت**“ هن بيان ۾ اسان ٻڌنديون سين قرآن ۽ احاديث ۾ صفائي جي جيڪا اهميت بيان ٿي آهي، صفائي جي حوالي سان اسلام اسان کي ڪهڙي تعليم ارشاد فرمائي ٿو ۽ گندگي جا ڪهڙا نقصان آهن ۽ دل جي صفائي جي ڪيتري قدر ضرورت آهي ان سان گڏوگڏ بزرگان دين جا واقعا ۽ ڪيئي اهم نڪتا بہ پيش ڪيا ويندا. لهٰذا! **آئنده اربع بہ** اجتماع ۾ حاضري جي نيت ڪريو، نہ صرف پاڻ اچڻ جي بلڪ **اِنفرادي ڪوشش** ڪري ڀين ڪي بہ گڏ آڻڻ جي نيت ڪريو ۽ هٿ ڪٽي چئو: اِنْ شَآءَالله

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد